

Referans fiyat uygulamasının gümrük kıymetindeki yeri Ebru Çakmak

Giriş

Son zamanlarda gümrük kıymetinin nasıl oluşacağı konusunda Gümrük İdaresi ile mükellefler arasında bir anlaşmazlık olduğu görülmektedir. Özellikle bazı ürün gruplarında, referans fiyat adı altında taban fiyat uygulamasının olduğu ve ithalatçıların bu taban fiyatın altında kalmamak için ek kıymet beyanında buldukları gözlemlenmektedir. Aksi halde, gümrük idarelerinin beyan edilen kıymet ile referans kıymet arasındaki farka ilişkin vergi farkı ve üç katı ceza tatbik ettiği öğrenilmiştir.

Gümrükler Genel Müdürlüğü tarafından 05.05.2015 tarihinde tüm Gümrük ve Ticaret Bölge Müdürlüklerine gönderilen 85593407/165.04 sayılı yazıda, referans fiyat uygulaması kapsamında yayımlanan fiyatların, yalnızca gümrük kıymeti kontrolü için esas alınması gerektiği; referans fiyat esas alınarak tahakkuk ettirilen vergi farkı ve para cezalarının uygulamanın amacıyla örtüşmediği belirtilmektedir.

Bu yazıda, gümrük kıymetinde referans fiyat uygulamasının mevzuat açısından değerlendirilmesine yer verilmektedir.

Gümrük kıymeti nedir?

4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 24'üncü maddesi uyarınca, ithalatta Gümrük İdaresine bildirilerek üzerinden gümrük vergilerinin tahakkukuna konu edilecek olan eşyanın gümrük kıymeti, satış bedeli olarak tanımlanmaktadır. İthal eşyası için bu kıymet, 27'nci maddede belirtilen ek giderlerin eklenmesi ve 28'inci maddede hüküm altına alınan kıymete dahil edilmemesi gereken giderlerin çıkarılması sonucunda, fiilen ödenen veya ödenecek fiyatı ifade etmektedir. Bu fiyat satış koşulu olarak, alıcının satıcıya veya satıcının bir yükümlülüğünü karşılamak üzere üçüncü bir kişiye yaptığı veya yapacağı tüm ödemeleri kapsamaktadır. Alıcı ile satıcı arasında bir ilişki bulunması durumunda ise bu ilişkinin varlığının satış fiyatını etkilemediğinin tespiti halinde, ilgili fiyat gümrük kıymeti olarak kabul edilmektedir.

Gümrük Yönetmeliği'nin 44'üncü maddesinde ise eşyanın gümrük kıymetinin, Yönetmeliğin 45 ila 50'nci maddelerinde yer alan yöntemlerden birinin uygulanması sonucu tespit edileceği belirtilmektedir:

- Satış bedeli yöntemi (Madde 45),
- Aynı eşyanın satış bedeli yöntemi (Madde 46),
- Benzer eşyanın satış bedeli yöntemi (Madde 47),
- İndirgeme yöntemi (Madde 48),
- Hesaplanmış kıymet yöntemi (Madde 49),
- Son yöntem (Madde 50).

Buna göre; eşyanın gümrük kıymetinin satış bedeline göre belirlenememesi ya da kıymetin doğruluğu konusunda şüphe hâsıl olması ve ilave bilgi ve belge talep edilmesi de dâhil olmak üzere, konunun araştırılması neticesinde şüpheye sebebiyet veren hususlarda gümrük idaresinin makul şüphelerinin giderilmemesi durumunda, eşyanın gümrük kıymetinin tespiti amacıyla diğer yöntemlere sırasıyla başvurulmaktadır.

Referans fiyat uygulaması nedir?

Referans fiyat hesaplaması ülkemizde bu alanda imalat yapan firmaların kullandığı standart maliyet yöntemlerinden yararlanılarak ve dünya piyasalarında geçerli hammadde fiyatları ile mümkün olduğu ölçüde asgari üretim maliyetleri göz önüne alınarak oluşturulmaktadır. Bu hesaplamada, oluşacak ihracat satış giderleri ihmal edilmektedir. Buna göre, referans fiyat yöntemi tüm ülkeler için geçerli olmakta, herhangi bir ülkeden gelen eşyanın fiyatının hesaplanan referans fiyatın altında olmayacağı düşünülmektedir. Öyle ki bu fiyat, eşyanın asgari üretim maliyetini yansıtmaktadır. Bu nedenle beyan edilen kıymetin referans fiyatın altında kalması durumunda 2012/29 sayılı Genelge uyarınca kıymet araştırmasına gidilmesi mümkün bulunmaktadır.

Öte yandan, Gümrük Yönetmeliği'nin 50'nci maddesinde ise gümrük kıymetinin belirlenmesinde "son yöntem"e başvurulması durumunda; ithal eşyasının gümrük kıymetinin 1994 Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşmasının VII'nci Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Anlaşmanın, ilgili maddenin ve bu bölüm hükümlerinin prensip ve genel hükümlerine uygun yöntemlerle; Türkiye'de mevcut veriler esas alınarak belirleneceğine yer

verilmektedir. Ancak, kıymetin belirlenmesinde, asgari gümrük kıymetleri ya da keyfi veya fiktif kıymetler esas alınmamaktadır.

Gümrük Müsteşarlığı Gümrükler Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan 20.03.2006 tarihli ve 06790 sayılı tasarruflu yazıda da etkin kıymet kontrolünün yapılabilmesi için referans fiyat uygulamasının kullanıldığı belirtilmektedir.

Örneğin; tekstil sektörüne ilişkin olarak, 3 seri numaralı Gümrük Genel Tebliği, dokumaya elverişli maddelerden mamul mensucat cinsi eşya, örme kumaş cinsi eşya ile uzun elyaf, kısa elyaf ve filament ipliklerin serbest dolaşıma girişinde uygulanacak usul ve esasların belirlenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Serbest dolaşıma giriş rejimi çerçevesinde beyanda bulunulan eşyanın dokumaya elverişli maddelerden mamul mensucat, örme kumaş cinsi eşya, uzun elyaf, kısa elyaf ve filament iplik cinsi eşya olması halinde aşağıda yer verilen Tebliğ eklerinden uygun olanı ithalatçı tarafından ilgili gümrük idaresine ibraz edilerek kayıt belgesi talep edilmektedir:

- Ek-1 : Dokuma Kumaş Elyaf Detay Beyanı
- Ek-2 : Örme Kumaş Elyaf Detay Beyanı
- Ek-3 : İplik Detay Beyanı
- Ek-4 : Elyaf Detay Beyanı

Referans fiyatın hesaplanabilmesi için ilgili detay beyan eki, ithalatçı tarafından doldurulup gümrük idaresine sunulmaktadır. Referans fiyat hesaplama programı bu veriler ışığında doldurularak, ilgili eşya için referans fiyat belirlenip, uygun görülmesi halinde kayıt belgesi düzenlenmektedir.

Referans fiyat hesaplamasında kullanılan ve hesaplama konu edilen miktar ve fiyatlar referans olarak seçilmiş olup hesaplama yapılırken kullanıcı tarafından değiştirilememektedir.

Örneğin;

- Kısa elyaf iplik için fireli hammadde miktarı, elyaf fiyatı, üretim maliyeti vs.
- Polyester elyaf için 1 denye ve üzeri standart beyaz elyaf fiyatı, küçük denye fark fiyatı, silikonlu fark fiyatı, vs.

Kullanım yüzde oranları ve üretim işlemleri kullanıcı tarafından girilmekte, bu bilgiler ışığında referans maliyet hesaplanmaktadır. Örneğin;

- o Kısa elyaf iplik hesaplama tablosunda, iplik üretim işlemi olarak open-end seçilmesi ile iplik üretim maliyeti 0,43 oranında daha az hesaplanacaktır.
- o Polyester elyaf hesaplama tablosunda eşya kumaş özellikleri (yanmazlık, hollow, silikonlu, katyonik) direkt maliyeti etkilemektedir.

Referans fiyat uygulamasının gümrük kıymeti için esas alınmaması gerekir.

2012/29 no.lu Genelge ile satış bedeli yönteminin terki için, beyan edilen gümrük kıymetinin kontrolü sonucunda bu yöntemin uygulanmasının mümkün olmadığına dayanakları ile açıklanması gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca ithal edilecek eşyanın gümrük kıymetinin aynı veya benzer eşyanın altında olmasının, satış bedeli yönteminin reddi için yeterli olmadığı ifade edilmektedir.

Beyan edilen gümrük kıymetinin doğruluğu konusunda şüpheye düşülmesi halinde ise yükümlülerden ilave bilgi ve belge talep edilmekte, konunun araştırılması gümrük idarelerince gerçekleştirilmektedir. Ancak gerekli incelemeler neticesinde şüpheye sebebiyet veren hususların giderilmemesi durumunda, eşyanın gümrük kıymeti satış bedeli yöntemine göre tespit edilmemektedir. Buna göre aşağıda belirtilen koşulların karşılanması durumunda ithal eşyasının beyan edilen kıymetinin doğruluğunun tespit edilebilmesi için yurt dışı kıymet araştırmasına gidilmektedir:

- Eşyanın kıymetinin düşük olmasına yönelik ekonomik gerekçeler bulunması; eşyanın yüksek gümrük vergisine veya özel tüketim vergisine tabi olması.
- Aynı veya benzer eşyanın gümrük kıymetinin beyan edilen eşyanın gümrük kıymetinden en az %10 oranında yüksek olması.
- Beyan edilen eşyanın katma değer vergisi dışında diğer ithalat vergilerine tabi olması.
- Gözetim belgesine tabi eşya için beyan edilen kıymet ile ilgili olarak gümrük idarelerine itirazda bulunulması ve eşyanın faturada kayıtlı tutarı (yurtdışı diğer giderler adı altında beyan edilen tutar dahil) gözetim için belirlenen fiyattan düşük olması.

Öte yandan, Gümrükler Genel Müdürlüğü tarafından 05.05.2015 tarihinde tüm Gümrük ve Ticaret Bölge Müdürlüklerine gönderilen 85593407/165.04 sayılı yazı ile gümrük kıymetinin belirlenmesinde referans fiyatın rolüne açıklama getirilmiştir. Buna göre referans fiyat uygulaması kapsamında yayımlanan fiyatların, yalnızca gümrük kıymeti kontrolü için esas alınması gerektiği; referans fiyat esas alınarak tahakkuk ettirilen vergi farkı ve para cezalarının uygulanmasının amacıyla örtüşmediği belirtilmektedir.

Sonuç

Eşyanın gümrük kıymetini, satış bedeli oluşturmaktadır. Ancak, beyan edilen gümrük kıymetinin doğruluğu konusunda şüpheye düşülmesi ve gerekli incelemeler neticesinde şüpheye sebebiyet veren hususların giderilmemesi durumunda, eşyanın gümrük kıymeti satış bedeli yöntemine göre tespit edilmemektedir. Buna göre gerekli koşulların karşılanması durumunda ithal eşyasının beyan edilen kıymetinin doğruluğunun tespit edilebilmesi için yurt dışı kıymet araştırmasına gidilmektedir.

Eşyanın faturada kayıtlı tutarının (yurtdışı diğer giderler adı altında beyan edilen tutar dahil) gözetim için belirlenen fiyattan düşük olması kıymet araştırmasına gidilmesi için yeterli dayanak teşkil etmektedir. Ancak bu fiyatların vergi farkı ve para cezalarının tahakkuku için kullanılmasının uygulanmasının amacıyla örtüşmediğini düşünmekteyiz.

Bu makalede yer alan açıklamalar, yazarının konu hakkındaki kişisel görüşünü yansıtmaktadır. Makaledeki bilgi ve açıklamalardan dolayı EY ve/veya Kuzey YMM ve Bağımsız Denetim A.Ş.'ye sorumluluk iddiasında bulunulamaz. Mevzuatın sık değiştirilen ve farklı anlayışlarla yorumlanabilen yapısı nedeniyle, herhangi bir konuda uygulama yapılmadan önce konunun uzmanlarından profesyonel yardım alınmasını tavsiye ederiz.